

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Budapest, V. Koháry-utca 4. II.
 Telefonszám: Lipót 974-24.
 Minden pénz a lelkeszi hivatal címére
 küldendő.

Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
 Munkatársak:
 Botár Imre Buzogány Anna
 dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.
 Előfizetési ára:
 Egy évre 4 pengő

Torda: 1568.

HATÁRKÖVEK

Pozsony: 1848.

az unitárius egyház történetében. Ezekben a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy **az unitárius vallás bevett vallás** (recepta religio).

TARTALOM.

A próféta	== Szerkesztő
Üzenet	== P. B.
Elnöki megnyitó	== Dimény Mózes
Esperesi jelentés	==
Tanügyi jelentés	== Biró Lajos
Józan vikárius beszéde a felsőházban	==
Hirek	==

RIGÓ FERENC

SZOBAFESTŐ ÉS MÁZOLÓ MESTER

Hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban
vállal ugy szobafestést mint mázolást.

Levelező-lap hívásra házhoz jövök.

PESTERZSÉBET, JÁNOS-UTCA 66.

BERDE LAJOS

c i p é s z ü z l e t e

BUDAPEST, II. BATHYÁNY-U. 48.

Férfi- és női cipőt mérték után ké-
szitek. Javitást is vállalok. Mérsékelt
árak. Hó és sárcipők szak-
szerü javitását vállalom.

NEMES ÉS SCHIREMIEK

OKLEVELES KERTÉPITŐK.

Vállalnak mindennemü kertészeti
munkát. Új kertek készítését, régi
kertek átalakítását és karban tartását.

HITROKONOKNAK KEDVEZMÉNY

I. Tigris-utca 41.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. Koháry-utca 4. II.
 Telefonszám: Lipót 974-24.
 Minden pénz a lelkeszi hivatal címére
 küldendő.

Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
 Munkatársak:
 Botár Imre Buzogány Anna
 dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.
 Előfizetési ára:
 Egy évre 4 pengő

Torda: 1568.

HATÁRKÖVEK

Pozsony: 1848.

az unitárius egyház történetében. Ezeken a helyeken mondta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy **az unitárius vallás bevett vallás** (recepta religio).

A próféta.

„Jó az Ur azoknak, akik várják
 őtet, a léleknek, mely keresi őt.”
 Jer. sir. III. 25.

Jasnaya Polyanában, a Tolstoj szülőföldjén a napokban ünnepet ül az orosz világ. A nagy író és emberbarát születésének századik évfordulóján szobrot állítanak neki, hogy tisztes alakját hódolattal vegyék körül az egymásután következő nemzedékek. Emlékére iskolát alapítanak, amelyben az eszményiség kultuszát fogják tanítani, az ő szellemében járva az Élet útain. Mester és tanítvány ott bizonyára meg fogják egymást érteni, hiszen a szellem világában is „jobb adni, mint elfogadni.”

Kegyeletes érzések között csatlakozunk mi is az ünneplő sereghez, mert akit ott ma ünnepelnek, közel állott a mi szivünkhöz. Istenkereső lelke a XIX. század szellemi harcáiban kiküzdötte a maga számára azt a modern evangéliumot, amely az unitárius hitvallással majdnem szóról-szóra megegyezik. Mi több, ezt a modern evangéliumot a saját egyéni életében, a családi körben és a társadalmi közösségben gyakorlati úton is megvalósítani törekedett.

És ebben a hősi küzdelemben mennyi kitartásra és prófétai elszántságra volt szüksége! Hiszen eleinte azok sem értették meg, akik legközelebb állottak hozzája. Rejtély volt előttük, hogy a született aristokrata miért száll le külső formában és megjelenésben az egyszerű muzsikhhoz, aki az ő farmján dolgozott s akit ő, éppen ő óhajtott megtanítani a betüvetés mesterségére s vele együtt részt vevén a verejtékes munkában, a munka nemeslevele által fölemelte a munkatársat magához, embersorba, hogy eleget tegyen a krisztusi parancsnak: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat!”

És ezenközben a másik nagy parancsolatról sem feledkezett meg: „Szeresd az Istent

teljes szivedből!" Ezt mutatja az a buzgóság és áhítatos kötelességteljesítés, amellyel Isten országát e földön kiépíteni igyekezett. Kiépíteni önmagában, abban az imádságos lelkületben, amely kész a maga vélt igazságairól lemondani, hogy Isten igazsága diadal-maskodjék. Kiépíteni környezetében, amely mintegy magja az általa kontemplált eszményi világnak, amelyben testvérként szeretik és megbecsülik egymást az emberek.

Csalódásai — ha voltak — egy percre se tántoritották el az egyenes utról, amelyen elindult bensőséges, mély meggyőződéstől és isteni hivatottságtól vezéreltetve. Ő is részt akart venni az emberiség boldogításának nagy munkájában. Könyveiből is ez a megváltó szellem sugárzik felénk: a holt betűkben — elevenítő lélek...

Bárcsak megértenők és magunkévá tennők! Bárcsak megértené és magáévá tenné az az ismeretlen birodalom, amely ma óriási kérdőjel gyanánt, mogorván terpeszkedik Európa keletén s amelynek neve Szovjetország...

Tolstoj szellemi hagyatéka — nem az erőszak. Tolstoj szellemi hagyatéka — a munka és a szeretet evangéliuma. Ezért áldjuk mi is és imánkba foglaljuk az ő emlékét.

Szerkesztő.

Üzenet.*)

(Leo Tolsztoj.)

Nem tehetek róla. Ez az én hitvallásom. És én azt meg nem változtathatom, ha mindjárt nem is tetszik valakinek, vagy éppen megbotránkoznak rajt' az emberek.

Nekem a saját életemet kell folytatnom. S úgy lehet nemsokára szembe kell néznem a halállal. Istentől jöttem: Öhözvám térek vissza. Tehát az én hitvallásom nem lehet más, mint ami most is megnyugtat és boldogít.

Nem állítom, hogy az én hitem csálhatatlan, örök igazság minden idők számára. De úgy érzem, hogy alig van ennél tisztább és világosabb, amely úgy kielégítene, mint ahogy ez kielégíti szívem hő vágyát s a kutató észnek követelményeit.

Ha volna ilyen, kész vagyok azonnal elfogadni azt; mert Isten nem kíván egyebet, csak az igazságot. Ámde oda, ahonnan olyan óriási lelki küzdelmek árán kiszabadultam, én soha vissza nem térhetek. Nem térhetek vissza, mint ahogy a madár se bujhat megint be a tojásba, ahonnan Isten után szárnyra kelt...

Coleridge szerint: „Aki jobban szereti a keresztény tant, mint az igazságot, az nemsokára oda jut, hogy a saját egyházát, vagy felekezetét többre becsüli, mint a kereszténységet s végül is önönmagát fogja bálványozni: a saját békességét helyezve mindenek fölé.”

Én éppen az ellenkező utat tettem meg. Én eleinte az én orthodox hitemet többre becsültem a lelki békességemnél. Azután jobban szerettem a kereszténységet, mint a saját egyházamat. És most — az igazságot szeretem. Jobban szeretem bárminél a világon. Ez az igazság az én számomra ez idő szerint egy a kereszténységgel, a hegyi beszéd egyszerű evangéliumával.

Ez a krisztusi tantétel az én hitvallásom. Ragaszkodom is hozzá teljes szívemből és lelkemből. Ugy tapasztalom, hogy ennek oltalma alatt békében és boldogan élek... Békében és boldogan közeledem az élet véghatárához...

P. b.

* Válasz a Szent Synodus kiközösítő végzésére.

Elnöki megnyitó.

Tisztelt köri közgyűlés!

Mikor itt Debrecenben először tartunk összejövetelt, első kötelességünknek tartjuk azt, hogy Szabó Józsefnek emléke előtt, aki nemes szívével, nagy megértő lelkével és áldozatkészségével lehetővé tette imaházszenteléssel kapcsolatos itteni első köri közgyűlésünket: hajtsuk meg hálánknak és elismerésünknek zászlaját.

Jóltevőnkéről történt megemlékezés után kegyeletes kötelességteljesítéssel bejelentem, püspökünknek, Ferenc Józsefnek folyó évi február hó 19-én történt gyászos elhunytát.

Megboldogult lelki vezérünk hosszú évtizedeken át volt az egész világ unitáriusainak egyedüli püspöke, megáldva nagy lelki és szellemi képességekkel, mély hitbeli meggyőződéssel, emberbaráti szívvvel, kiváló adminisztrátori tehetséggel, amely isteni adományokat, fáradságot nem ismerve szakadatlanul arra használt fel, hogy nemzetének és egyházának a lehető legnagyobb szolgálatokat tehesse. Ezáltal nemcsak egyházát, hanem e szomorú időkben az összes erdélyi magyar egyházak érdekében az angol és amerikai hitrokonaink anyagi és erkölcsi támogatásával kifejtett tevékenységével az egész magyarságot is magával szemben örök hála kötelezte.

Legyen nagynevű és nagyérdemű püspökünknek emlékezete a világ összes unitáriusai előtt örökre áldott.

A nagy veszteséggel kapcsolatban viszont örömmel jelentem be azt, hogy a tordai zisnat folyó évi május 20.-án püspökké dr. Boros Györgyöt egyhangulag választotta meg.

Végül örömmel jelentem azt is, hogy Urnáczy Nándor egyházunk barátja, a „Pesti Hírlap” folyó évi május 23-iki számában „Unitáriusok” cím alatt vezércikket írt, melyben felsorolja mindazokat a tevékenységeket, melyeket az ország összeomlása óta a világ unitáriusai hazánk érdekében kifejtettek. A felsorolt tények és azokból levont következtetések kiválóan alkalmasak egyházunk megismertetésére és jóhírnevének növelésére. Ezért tartom szükségesnek, hogy a szóban levő cikkről e helyen is megemlékezzünk.

Tisztelt köri közgyűlés!

Szülőföldjéről, Erdélyből az ország összeomlása után elüldözött unitárius csapat Debrecenben, e nagy magyar városban talált menedékhelyet, megélhetést és mikor a legszükségesebb életfeltételeit biztosította: első feladatának tekintette, hogy gondoskodjék lelki-szükségleteinek kielégítéséről, mert úgy érezte, hogy csak ennek a birtokában lesz képes megvívni azt a harcot, mely az ország jelenlegi szomorú helyzetében, úgy az ő magán, mint egyházi és nemzeti életében reá is várakozik.

A magasztos gondolatot tett és ezt Isten áldása követte. Az ige testté lett tehát s így most már a kis unitárius csapatnak nincs szüksége arra, hogy Istentisztelet tartására más egyháznak szivességét, illetve templomát vegye igénybe. Mikor most a magunk házában dicsérhetjük az Urat, úgy érzem, kedves kötelességet teljesítünk, ha a köri közgyűlés hálás köszönetét fejezi ki a helybéli református egyházközségnek azért a testvéri cselekedetért, hogy eddig — az igazi keresztény vallás sugallata szerint — átengedte templomát, itteni unitárius hittestvéreink Istentiszteletére. Nagy megértésről és krisztusi szeretetről beszél ez a tény s mi a felénk nyújtott jóból azokkal az érzésekkel szoritjuk meg, melyek méltók a velünk szemben tanúsított cselekedethez. Felette jól esett nekünk az a szeretetteljes fogadtatás, melyben itt az unitáriusok részesültek, felette jól esett azért, mert a templomnak átengedése olyan embereknek Istenhez közelebb juttatását jelentette, akik a legsúlyosabb keresztet, a szülőföld elvesztésének érzését hordozták szívében, akiknek tehát, mint bujdosó magyaroknak igazán nagy szükségük volt arra, hogy templomban minél közelebb érezzék magukat a Mindenhatóhoz.

A templom átengedése nemcsak vallási, hanem nemzet tömörítő, nemzetépítő cselekedet is volt. Ha az ország minden községében, városában minden felekezet előljárósága, lelkésze más felekezetekkel szemben hasonló érzéseket táplálna és ezeknek az érzéseknek megfelelően is cselekednék, ily módon megteremtetnék az a mindig *hangoztatott* felekezeti békesség, amely egy táborban egyesítené a hazának minden hűséges polgárát, fiát; ezen a szilárd alapon fel lehetne építeni a magyar lelki integritást és erre az eljövendő boldog Nagymagyarországot, míg ellenben e nagy magyar lelki egység nélkül csak révetegül, bizonytalanul tekinthetünk a jövőbe.

Ennek az aggodalomnak *különbé* formákban *több* helyen adtak már kifejezést, ki-

* Dimény Mózes m. kir. postafőigazgatónak, unitárius egyházköri felügyelőgondnok beszéde az 1928. évben Debrecenben tartott köri közgyűlés alkalmával.

mondván azt, hogy Magyarországra káros a lakosság többféle vallásfelekezete.

Unitárius hitvallásunkkal az a felfogás nemcsak, hogy nem egyezik meg, hanem azzal homlokegyenest ellenkezik, mert mi azt tartjuk, hogy éppen a hit birodalma az, amiről az embereknek a legkülönbébb felfogásuk és meggyőződésük lehet. Hogy az unitáriusoknak az a felfogása fedi az életet, ennek tanubizonyosága az a sok vallásfelekezet, ami a világon van. És ha, más országokban nincs veszély a lakosságnak több vallásfelekezethez való tartozandóságában, akkor ez a kérdés nem rejtegethet magában veszélyt Magyarországra nézve sem. Ha minden fia az országnak belső meggyőződéses tagja az ő egyházának, ha az ő szívében az igazi krisztusi hit hatja át, ha lelkét a keresztényi szeretet táplálja, akkor lelkében, elméjében sohasem támadhat fel az az érzés, az a gondolat, hogy nemzetének azon része ellen, amely ugyanazt az egy örök Istent más formában tiszteli és imádja, ellenséges érzéseket tápláljon, vagy pláne ennek kifejezést is adjon.

Ha a szemnek jól esik a szinpompa, a lelki szemeket is gyönyörködteti a Mindenható által teremtett léleknek a hit terén is történő változatos megnyilatkozása. Én azt hiszem, nincs olyan unitárius, akinek a szóbanlévő kérdéstről más felfogása, más meggyőződése lenne.

Az unitárius embernek ez a meggyőződése egyidejű az unitárius vallással, mert hisz valásalapítónknak, Dávid Ferencnek életében, Erdély földjén, unitárius fejedelem alatt iktatták törvénybe és pedig a világon először — az unitárius vallással együtt — a hit- és lelkiismereti szabadságot.

Önérzettel és büszkeséggel tölthet el mindnyájunkat ez a tudat, de azért nem állítjuk azt, hogy csak mi unitáriusok hirdetjük és munkáljuk a felekezeti békességet, sőt ellenkezően meg vagyunk győződve arról, hogy az ország lakosságának tulnyomó nagy része, vagyis majdnem az egész nemzet hasonló felfogásban van, azaz nem fogadja el azt a tételeket, hogy az országra káros a többféle vallásfelekezet.

Ha elfogadnók a többféle vallásfelekezet káros voltának tanát, ezzel destruálnók a nemzeti szellemet.

Ha ez a felfogás mégis gyökeret vert a nemzet testében bizonyos területeken, minden igaz magyar embernek arra kell törekednie, hogy ez a mérgező kóroanyag onnan eltávolíttassék.

Ehhez nem szükséges más, mint csak az, hogy e honnak minden fia és lánya elsősorban magyarnak és csak azután vallja magát valamelyik egyházhoz tartozónak és azután cse-

lekedjék is ennek megfelelően, nevezetesen becsüljön meg minden magyar értéket, tartozék az illető bármely vallásfelekezethez.

Ebben a mentalitásban és érzésben fel lehet építeni egy olyan magyar nemzeti kulturát, mely tökéletesen összeolvastja a honi lelkeket egy oly egységgé, mely egység felépíthető és meg is tudja tartani az új Magyarországot.

A pogány magyarok által megszerzett Magyarországnak keresztényi szeretettel átítított honszereteten kell újraépülnie és fennmaradnia.

Nem engedheti meg a józan magyar többség, hogy fogyatékos lelkületű, önző emberek játékszere legyen a felekezeti békesség.

Szomorú, sőt katasztrófális volna keresztényhitünknek az a megtorpanása, meggyengülése, amely miatt *magasztos* nemzeti céljainkat a felekezeti *békétlenség* folytán nem valósíthatnók meg, sőt éppen ellenkezően, az egyházaknak az a feladatuk, ez a kötelességük, hogy Isten országának terjesztése mellett, a sziveket, lelkeket megnemesítve, keresztényi szeretettel megtöltve, azokat — az egymással való *nemes* versenyben — előkészítsék a nemzeti gondolatnak, érzésnek minél nagyobb mérvben való befogadására, munkálására és a honfitársaknak kölcsönös megbecsülésére!

Tisztelt köri közgyűlés!

Ezek az érzések, gondolatok és vágyak kell, hogy foglalkoztassák most a lelkeinket ebben a nagy magyar városban, melyet röviddel ezelőtt látogatásával tisztelt meg hazánk legnagyobb barátjának és legerősebb pártfogójának, Rothermere lordnak fia, aki lelkében maradandó jó emlékekkel távozott a megcsontított országból. Ezekből az emlékekből hatalmas erőt fog meríteni atyjával együtt Magyarország érdekében továbbra is kifejtendő küzdelemhez, mely küzdelem minden magyar ember hite szerint — megfogja hozni országunk feltámadását.

Ebben a boldog reményben a jelenlevők üdvözlésével a köri közgyűlést megnyitom és az elhangzottak alapján indítványozom, hogy

1. Ferenc József volt püspökünk és Szabó József, Szabó Zsófia jóltevőink és Székely Ferenc elsőgondnok, Kovács József és Lőfi Jenő emlékét jegyzőkönyvben örökítsük meg.

2. az illetékes helybeli ref. egyháznak írásban köszönjük meg templomának unitárius isteni tiszteletre történt átengedését,

3. írásban üdvözljük dr. Boros Györgyöt püspökké történt választása alkalmából, ugyancsak írásban köszönjük meg Urmánczy Nándornak az unitáriusokra vonatkozólag írt vezércikkét,

4. hazánk legnagyobb patronusát, Rothermere lordot írásban a következőkben üdvözljük:

Viscount ROTHERMERE

LONDON.

Hotel Savoy.

Dávid Ferenc Erdélyben a XVI. században a hit és lelkiismereti szabadság hirdetésével és diadalra juttatásával megalapította az unitárius vallást.

A békeszerződésekkel elpusztult Erdélyben, a szabadság, az emberi jog és több, mint 400 éves kultúra, csak egy maradt meg az emberek lelkének mélyén, a jobb jövőben vetett hit. —

A siralmas állapotok arra kényszerítették

a megélhetés nélkül maradt magyarokat, hogy elhagyják szülőföldjüket. — Az elmenekült unitáriusok egy része Debrecenben telepedett le és ott most magának egy kis imaházat létesített. —

Ennek az imaháznak felszentelésével kapcsolatosan Csonka-Magyarország unitáriusai a mai napon az említett városban tartják évi rendes körű közgyűlésüket. — Ebből az alkalmából Lordságodat, mint a magyar igazság hatalmas védelmezőjét, tisztelettel és szeretettel üdvözlök és kérik a Mindenhatót, áldja meg Önt az emberi életkor legvégső határáig jó egészséggel családjának, nemzetének öröme, javára és Magyarország igazságos ügyének szolgálatára. —

Debrecen, 1928. évi június hó 7.-én.

Esperesi jelentés,

(1927-ről.)

Tisztelendő Egyházköri Közgyűlés!

Isten kegyelméből itt vagyunk Debrecenben, ahol hiveink 1921. évi Advent I. vasárnapján alakították meg az unitárius leányegyházközséget néhai *Székely Ferenc* első gondnokunk buzgó vezetése mellett. Azóta nem egészen hét év telt el. S ime, a jó igyekezetnek, az egyetértő munkának megvan a gyümölcse. A mai szent napon nem csupán közgyűlést tartunk itt a Duna-Tiszamenti egyházkörnek ezen a nevezetes örállomásán, hanem felszentelni készülünk az ujonnan épített imaházat is. Ez a két fontos közérdek gyűjtött egybe minket mostan Debrecen városába, melynek vendégszeretét élvezzük ebben az ülésteremben is. Mint a hogy hálás szívvel és testvéri lélekkel élveztük a helybeli hatalmas református egyház vendégszeretét éveken át, amikor Kossuth-utcai és Árpádtéri templomaikban gyűltünk egybe ünnepi alkalmakkor istentisztelettartás és urvacsora vétele végett.

Most már van nekünk is a gyülekezet számához képest szerény, de kedves, otthonos imaházunk, amelyben a közös oltárnál szívesen látunk mindenkit, aki magát hívő kereszténynek; igaz magyarnak tartja; mert nálunk, unitáriusoknál, ez a kettő egyet jelent. Szerény imaházunk ott áll az ősi telken, amelyet még a múlt század 80-as éveiben (Hatvan-u. 24.) debreceni *Szabó József* és nővére *Szabó Zsófia* ajándékoztak volt az unitárius egyháznak. Néhai nemesszivű hagyományozó

végrendeletében az Unitárius Egyház tulajdonába adta át a szép fekvésű házastelken felül az Ondódi Veréb dülőben levő 21 kat. holdat kitevő tanyabirtokot, amely a házzal együtt az itteni filia megalakulásáig a kolozsvári egyházi főhatóság gondozása és felügyelete alatt állott. Az ott kezelt időközi jövedelem — sajnos — a világháborút követő anyagi romlás folytán értékét elveszítette; s az ide kibujdosott véreinknek mindent előlről kellett kezdeniök. A tőkegyűjtést mindjárt a filia megalakulásakor megkezdettük. Ebben jó példával járt elől *Székely Ferenc* gondnokafia, aki egy 10.000 koronás betéti könyvet ajándékozott az egyháznak. S nemcsak nekünk, hanem kereken az összes egyházakat itt Debrecenben hasonló szép adományokkal (5.000—5.000 K.) tisztelte meg. Beigazolva mintegy ezzel a nemes gesztussal azt is, hogy az unitárius egyház Debrecenben a felekezeti béke, a megértés, a lelki egység symboluma.

Azok a koszorúk, amelyeket tegnap délután a temetőkertben az Alapító és az első gondnok sirján elhelyeztünk, nem csupán a kegyelet virágai, hanem egyúttal a mi mélyen érzett hálánknak és szeretetünknek a jelei, amellyel áldozni kívánunk az ő hervadatlan emléküknél. S nem felejtkezünk el arról a kedves barátunkról sem, akinek ma tulajdonképpen itt, az élők és örvendezők sorában kellene lennie, hogy lássa alkotásának betetőzését, az új imaházat, amelynek tervezetén

* Debrecenben tartott évi rendes közgyűlésen 1928. június 7.-én felolvasta *Józan Miklós*.

majdnem gyermekes rajongással csüngött. Megkoszorúztuk a *Löfi* Jenő sirját is. S a frissen domboruló sirhant fölött áldó imádságot mondottunk a székely Hazára is, ahonnan származott, s ahonnan magával hozta Áron családjából ide ki a nagy magyar Alföldre a veleszületett igazi vallásos buzgóságot s az emberszeretet szent evangéliumát. Hinnem kell, hogy idvezült lelke a dicsőség honából a mai napon örömmel és meglelégedéssel tekint a bevégzett műre, amely olyan közel férközött az ő nemesen dobogó szívéhez. Minket pedig biztat, hogy az elődök nyomdokain haladva, csendben, zajtalanul építgessünk tovább arra a fundamentumra, amelyet a századok vérzivatarai soha meg nem renditettek s amely maga a Krisztus.

Az építésre vonatkozólag itt részletekbe nem bocsátkozhatom. Azt azonban mégis meg kell említenem, hogy filiánk Debrecen város jóvoltából 2.000 P., a Cultus kormánytól 500 pengőt kapott segély gyanánt. Megtakarított tőkéjét a bpesti egyházközség egészítette ki a „Fentartási Alapból” kölcsönvett 20.000 P. kölcsönrel, mely összeg 10 év alatt törlesztendő. Azonkívül egyes hiveink áldozatkészsége tette lehetővé, hogy imaházunk a mai napra ünnepi diszt öltön magára. Ezekről a filia maga fog beszámolni az „Unitárius Értesítőben.”

Az építés jegyében indult meg ez évi jelentésem. Szerettem volna ebben a hangnemben folytatni azt a bpesti Missió-Házra vonatkozólag, ahol igazság szerint az első kalapácsütésnek már május 1-én el kellett volna hangoznia. A lehetetlen lakásviszonyok és irgalmatlan rendeletek miatt azonban még mindig csak állunk és várjuk a jóakaratot, holott Isten — ember látja, hogy nekünk Budapesten egy második imaházra okvetetlen szükségünk van. Budapest Székesfőváros Tanácsa is belátta ezt s az építés és berendezés céljaira 3 egymásután következő évre (1928—1930) évente 24.000 P. összesen: 72.000 Pengő rendkívüli segély kiutalását helyezte kilátásba. A terv készen várja a kivitelt. Az engedély megvan. A pénz megvan. Csak a ráció nincs meg, amely az ilyen rendkívüli és nemzetközi vonatkozású esetekben tulmenjen az ugynevezett paragrafus határain s honorálja annak az Amerikai Társulatnak a jóindulatát, amelyik egy ilyen értékes *nemzeti ajándékot* adott a Magyaroknak, — mint a bpesti Unitárius Missió-Ház. — A berendezésre szánt adományok — kivált a szegények részéről — mind sűrűbben érkeznek *dr. Csiki* Gábor, missiói lelkészünk címére (Budapest IX. ker. Rákosszécska 3.), aki abban a tekintetben is szívesen ad felvilágosítást, hogy ki mit adhat és adjon még a meglevő berendezési tárgyak, klenodi-

mok mellé. Remélem, hogy senki sem marad ki hiveink közül az adakozók soraiból; s remélem, hogy még az ősszel ott is lesz egy ilyen szép és lélekemelő ünnepünk, mint ma itten Debrecen városában.

A Missió-Házzal kapcsolatos munkáról tavalyi jelentésemben részletesen megemlékeztem. Itt csak fölemlitem, hogy a programszerű munka zavartalanul folyt az idén is tovább. S most annyival könnyebben, miután a bpesti központban külön tanácsstermet rendeztünk be a templom alatti I. emeleti helyiségben, ahol az Ifjuság is folytathatja egyleti munkásságát s ahol más egyháztársadalmi szerveink is, mint a Nőszövetség s az ebből kirajzott „Leányegyesület” időről-időre találkozni szoktak. Missió-Ház vezetője a végzett munkáról külön havi jelentésekben számol be, amelyek eljutnak Bostonba és Londonba és az Igazgató Tanács útján Kolozsvarra is. Nekem kiváló örömemre szolgál, hogy missiói lelkész afiának vidéki útjait vele egyetértve megoszthatom, mint szintén Budapest is hálás lehet, hogy a konfirmáló Ifjak lelki vezetését ő vette át, mióta engemet a külföldi utak és representációs teendők nagyobb mértékben elfoglalnak. Itt jelentem azt is, — hálaérzettel a m. kir. Kereskedelemügyi Miniszter úr nagyjóindulata iránt —, hogy az idén már a missiói lelkész is megkapta az államvasutak összes vonalaira az I. osztályu szabadjegyet s így szabadabban mozoghat s utiköltséggel sem az egyes Hiveket, sem a vidéki csoportokat, sem a Missió-Ház budget-jét nem terheli. — A Missió-Ház jelentékeny ruha és pénzbeli segélyt osztott ki a szegények között s a gondjaira bizott és a Brassai Sámuel Ifjusági Egyesületben tömörült egyetemi Ifjuságnak érdeme szerinti tandíj és tankönyv-segélyt utalt át s fedezte a periferiakon (Pongrácz-telep — Mária Valeria-telep) szerényen megvonuló két ideiglenes Internátusunk lakbérét. Ha még hozzáteszem, hogy budapesti templomunkban a hó első vasárnapja kifejezetten az Ifjuságnak van szentelve, amikor az istentisztelet után missziói kész afia a tanácssteremben külön is foglalkozik velök s anyagi és erkölcsi kérdéseikben jó tanáccsal szolgál, azt hiszem elfogadható képet nyújtottam arról a munkáról, amelyről a nagyvilág édes keveset tud; de akkor bizonyára megtudná, hogyha ez a jóléti intézményünk nem volna. — A Missió-Ház ügyével amerikai körutam alatt is foglalkoztam s annak céljai és eddig elért eredményei iránt ottani Társulatunk vezérkara részéről meleg érdeklődést tapasztaltam. A megkezdett nyomokon most már építünk tovább!

Építő munkánk sikerét a lelkiekben előmozdítja és biztosítja az az eléggé nem méltányol-

ható tény, hogy a f. isk. év elejétől kezdve a budapesti községi jellegű iskolákban tanuló unitárius gyermekek hittani oktatására Budapest Székesfőváros Tanácsa egy önálló hitoktatói állás javadalmazását vállalta magára. Ezt az állást *Jancsi* László okl. lelkész afiával töltöttük be, akinek készsége és pedagógiai érzéke nekünk határozott nyereséget jelent.

Ugyanezt az előnyt jelenti Ujévtől kezdve *Pethő* István, hitoktató-lelkész afiának buzgó munkálkodása a bpesti és környékbeli állami iskolákban. Az ő fizetéséről a m. kir. Cultuskormány gondoskodik.

Ez a két derék kartársunk az iskolai csoportok vezetése mellett kötelességének tartja, hogy a gondjaikra bizott Ifjusággal a szoros értelemben vett tanításon kívül is foglalkozzék. Az ősztől kezdve beindult és működik a nyári hónapokat kivéve, az ugynevezett „Vasárnapi Iskola”, amely havonta két turnusban gyűjti össze tanulóinkat exhortáció és énektanítás végett a templomban. Kinevezetésük alkalmával a családok meglátogatását is figyelmökbe ajánlottuk.

A két új munkaerő mellett eddigi hitoktatóknak alig akad egyéb teendője, mint a pásztori munka, amelyet most már fokozottabb mértékben lehet és kell folytatnia. Egy olyan nagy városban, mint Budapest, igen sok a karitativ munka s így a folyó évben e szerint már mi is több gondot fordíthattunk a szegények istápolására, kórházi betegeknek is gyakrabban vihettük a vigasztalás gyógyító balzsamát s kezére járhattunk az állástkeresők egész rajának, akik közül egy kis jóindulattal többeket sikerült biztos kenyérhez juttatnunk. Aki ezt a kalvaria-járást személyes tapasztalatból ismeri, az tudni fogja, hogy a mai nehéz viszonyok között mindenkinek a kérését momentán teljesíteni nem lehet. De a lehetőségig soha senkit, aki pártfogásra érdemes, el nem utasítunk. Hátra volna még, hogy a foglyokat is meg-meglátogassuk időnkint. Az ugynevezett fogházmissió nem utolsó problémája a mai bonyolult életnek s utóvégre az a rab is csak kiszabadul valamikor s milyen jól esnék neki, hogyha a mi védelmünk alatt — bűneit megbánva, Istenével és az emberekkel megbékélve — újra elfoglalhatná helyét az egészséges nemzeti társadalomban. Ezt én nem a konzuloktól, hanem saját magunktól várom. S úgy hiszem, ez is hálás munkamező lesz *Biró* Lajos afia számára, aki eddig is a szívével gondolkozott és a kezével prédikált.

Az új munkaerőkkel kapcsolatban meg kell még említenem, hogy Kolozsvárt a múlt év november 6-án tartott Főtanácsunkon *Jancsi* László, hitoktató lelkészünk is fölszentelte-

tett. Az a boldog emlékezetű, soha el nem felejthető főpásztor adta reája és társaira az áldást, aki azóta elhivatott körünkből egy magasabb szolgálatra. Az ő távozása — Erdély mai szomorú helyzetében — pótolhatatlan ürt hagyott maga után úgy az egyházi, mint a magyar nemzeti vagy mondjuk „nemzetiségi” életben. Mi is mély sajnálattal nélkülözzük itt, ahol minden kő róla beszél, az ő atyai tanácsait, feddéseit és dorgálásait, intelmeit és biztatását s mindenképp az azt a prófétai nemes lelkületet, amellyel mindnyájunkat magával ragadott. Isten iránti mélységes hálával állapítjuk meg, hogy néhai püspökünk, *kilyéni Ferencz* József, vezéri szerepre volt hivatva. És valóban az is volt. Az volt a tanári katedrán, ahol a számok tömkelegében is rendszert és örök igazságot talált. A szószéken, amelyet ragyogóvá tett az ő utólérhetetlen varázsu ékesszólása. Az egyház tanácsában, ahol a higgadt gondolkozás mellett mélységes tapasztalati bölcsesség és nagyfokú emberismeret szabott irányt az ő nyugodt és tekintélyt parancsoló ítéletének. Az volt a társadalomban és a különböző felekezetek testvéri gyülekezetében, ahol az Isten és emberszeretet magasztos talapzatán állva, az örök harmóniát kereste. *Deo volente* — ezt az örök harmóniát, — a földiség porától menten, most már csorbitatlanul feltalálta. Onnan, a mennyfényköréből tekint alá most is mireánk, az ő elárvult nyájára s áldást hint — mint örökkévaló főpap, Melchizedeknek rendje szerint — erre a szent gyülekezetre, ahol Róla kegyelettel emlékezünk s az új imaházra, ahol áldott emlékét buzgó imánkba foglaljuk, kérve hátrahagyott szeretteire, 67 éven át hűséges élettársára, a mindenható Istennek vigasztaló kegyelmét. Amikor meghalt, gyermek-módra megkönnyeztük. A részvét mindenfelől impozáns méretekben nyilvánult meg. Harangjaink elsiratták. Temetése olyan volt, mint egy fejedelem diadalútja. Adja Isten, hogy imént megválasztott jogutódjában, aki a 24-ik a *Dávid Ferenc* püspöki székeben, a benne elpihent erkölcsi és szellemi erők új életre támadjanak! „Meghalt a király”... „Éljen a király”... Kapcsoljuk is mindjárt egybe az elhunyt Mester iránti hódolatunkat és kegyeletünket az utód, dr. *Boros* György, eddigi egyházi főjegyző afiának unitárius püspökké történt megválasztatása felett érzett őszinte örömmérzésünkkel. Ez azt hiszem, aligha fogná bántani az elhunyt Mester megdicsőült árnyát. S a mai helyzetben igazolja a mi erdélyi Anyaszentegyházunk iránt táplált és féltve őrzött lojalitásunkat. Az indítványok során, alkalmunk leendő ennek kifejezést adnunk egy üdvözlő iratban, amellyel elismerve főgondnok afiának hivatalos

értesítését a tordai püspökválasztó zsinatról, a szavazás eredményéről, erdélyi testvéreinknek sok szerencsét kívánunk az új regiméhez s a megválasztott főpásztorra s munkás életére a mindenható Isten szent áldását kérjük.

Az új püspök nehéz időkben veszi át az Egyház kormányzásának felelősségteljes gondjait; de bizonyára erőt merít az isteni bölcsesség gyámolítása mellett azoknak a világi papoknak a tette-kész szolgálatából, akik véle megosztják az egyházkormányzás terhét. A lelkipásztori gárda, mely az ő nevelése, a Hivek serege, mely az ő rokona, vagy személyes barátja, mindazzal biztatnak, hogy Illés palástja most is Elizeusra esett. S talán-talán az éjjeleinket virrasztássá változtató örökös bizonytalanság sulytoló ereje is csökken majd idővel, amikor jobban megértik egymást az egyik a másra utalt népek és nemzetek. — Addig is őrizzük szívünk legmélyén azt a történelmi jelenetet, amely a mult őszi Főtanácson éppen dr. Boros György afiának elnöklése alatt lejátszódott. Akkor ugyanis az egyházunkat és iskolánkat végveszéllyel fenyegető brutális hatalom rettentő elnyomása ellen nem volt más menedék, mint az összes erők koncentrációja egy egységes gyújtópontban. Nevezzük röviden áldozatnak. Az történt, hogy jószántából minden pap, mester, tanár, tanító és központi hivatalnok, a legkisebbtől a legnagyobbig, az 1928. évre felajánlotta fizetésének 5—25 %-át a szent célra. Ilyenformán mintegy két millió lei gyűlt egybe. S ezt a példát nyomon követte a világiak buzgólkodása is. A Bach-korszak óta alig volt ilyen szép napja az Unitárius Egyháznak, mint 1927. november 4-ike, amely napon hozott határozatot az Egyházi Főtanács nagy lelkesedéssel magáévá tette. Ez az örömnappal megaranyozta a mi néhai jó öreg patriarchánk alkonyát. S biztató jel gyanánt szolgálhat az utódnak, hogy ebből a nemzedékből se halt ki végkép a Berde Mózsza szelleme. Budapest később 1000 pengőt szavazott meg az egyházmentés céljaira, a Vicarius pedig ott nyomban — a pillanat hatása alatt — ugyancsak 1000 pengőt ajánlott fel.

A mi áldozatos építőmestereink közül még valakiről meg kell emlékezni, akit félig-meddig már a mult évi körülményeinken elparentáltunk volt, aki csakugyan pár nap múlva, 1927. június 18-án, itt hagyott bennünket, 97 évnek bőséges tapasztalatait, egyházi buzgóságát és hazafias erényeit származtatva át mireánk drága örökség gyanánt. Az elnöki megnyitó már méltatta az ő érdemeit, amelyek előtt az emlékezet áldó világánál most is tisztelettel hajlunk meg, kérve a nagy Istent, hogy helyébe is adjon méltó utódot,

aki az ő nyomán buzgólkodva, virágoztassa fel vidéki gyülekezeteinket s szerezzon elismertetést az unitárius nevezetnek. A mi jelöltünk, illetve választottunk olyan családból származik, amely már több neves író, lelkipásztort, pedagógust és közéleti munkást adott a nemzetnek. És ez a családi tradíció kötelez, mint az igazi lelki nemesség állandó criteriuma. Ebben bizva fogjuk a megejtett választási eredményt az Igazgató Tanács útján megerősítésre ajánlani. S egyuttal életére és munkájára, szeretteire és szent esküjére az örökkévaló áldását kérjük. S kérjük őt, hogy az áldozat és építés jegyében munkálkodjék velünk együtt. Bennünk mindig megértő munkatársakra talál, akik az ellenvéleményt tiszteletben tartjuk, hogyha annak forrása a közjót célzó, a békét kereső önzetlen akarat. Mi az ügy szeretetében mindenha találkozni fogunk anélkül, hogy utjaink keresztesznék egymást. „*Salus reipublicae suprema lex...*” Kozma György, kir. közjegyző barátunkkal, mint a hódmezővásárhelyi unitárius egyházközség gondnokával, már találkoztunk egy szomorúan ünnepélyes aktusnál, amikor az ottani unitárius temetőkertben (1928. V. 17.) átvette megőrzés végett néhai Kovács József, körüli felügyelő gondnokunk gyönyörű síremlékét, a lelkes felavató ünnepen. Utódja lett az egyházi gondnoki székben; illő, hogy utódja legyen az egyházkörü felügyelő gondnoki munkakörben is. Üdvözljük mind a két minőségben s mondjuk azt, amit nekem mondott a bpesti beköszöntőmon egyike kedves emlékü gondnokunk: „*Facta loquuntur...*”

Ha áldozatról van szó, akkor csak maradjunk Hódmezővásárhelyt, ahol mult év Sylvester estéjén kondult meg az új harang, amelyet néhai kedves férje emlékére özv. Kovács Józsefné szül. Czimmermann Anna urnő öntetett; s amely a háboruba elvitt harang helyett ércnyelvével a békét hirdeti. Békét... lelki békét és megnyugvást az Isten szent akaratában. A harang és felszerelés értéke az 5000 Pengőt meghaladja; de aranyból és ezüstből drágább a jó szív kenete, amely annál becsesebbé teszi az áldozattételt.

Füzesgyarmaton ugyanilyen módon egy második új harang zeng hymnust ottani híveink áldozatkészségéről. Az október 9.-én tartott harangszentelési ünnepen ünnepi disztöltött az egész gyülekezet s jól esett látnunk, hogy erre a kiváló alkalomra az egyházi épületek: templom, torony, iskola, parochia — mind szépen jókarba hozattak. Hálásan köszönöm e helyen a magas Cultuskormány jóteköny segítségét: 1.000 P. a templomra és 1.000 P. az iskolára. Melyhez járul még az a kamatmentes 2.400 P. kölcsön, amit öt év

alatt köteles az ecclesia letörleszteni Budapest Fentartási Alapjának.

Az egyházi épületeket Polgárdin is rendbehozták hiveink a magtár értékesítése folytán.

Nagyobb javításra van szükség az épületek körül Hódmezővásárhelyen az ott uralkodó talajvíz miatt, amely ugyancsak emlékeztet a régi tófenékre, amely valaha Szeged és Vásárhely között a komp-közlekedést lehetővé tette.

Budapesten kényszer-renováció elé állított bennünket ezelőtt négy héttel az a szédületes orkán, amely székházunk disztornyát majdnem ledöntötte. Okvetlen meg kellett műszakilag vizsgáltatnunk s megfelelő módon erősíteniünk, nehogy a hatóság elrendelje annak lebontását a közveszély miatt. Az egész munkálat több, mint 3.000 pengőbe került.

Áldozat jegyében buzgólkodva gyűjtöttünk az aubrdbányai leégett templom javára: 1200 Pengőt, mely az ottani érték szerint körülbelül 36000 leu összegnek felel meg. Ez által is tanujelét kívántuk adni annak, hogy bajba jutott erdélyi testvéreinkkel melegen rokonszenvezünk s szomorú sorsukban testvéri jóindulattal osztozunk.

Gyűjtöttünk a Protestáns Mensa javára az itt rekedt, menekült diákok karácsonyfájára 100 pengőt. Budapesti egyházunk a Mensa részére 1928.-ik évre 300 P. vett fel a költségvetésébe s azt a Mensa pénztárába be is fizette. Ugyancsak 300 P. ajánlott fel a Vicarius két unitárius egyetemi hallgató fél ebéd kedvezményének biztosítására.

Budapesti egyházunk, anyagi helyzetének javulása folytán, úgy érezte, hogy neki is tennie kell valamit a serdülő gyermekek nyári üdülése érdekében. Elhatároztuk, hogy egyelőre az idén legalább 40 unitárius fővárosi gyermeket (6-14 életkor) helyezünk el a Zsófia Gyermekszanatorium útján Balatonalmádiban, július hó folyamán. Egy gyermek havi gondosága 80, azaz Nyolcvan pengőbe kerül. Uti költség oda-vissza: 7 pengő. Az ecclesia vállalt 10 gyermeket. A Missió-Ház tizet. A vicarius 10 gyermeket. Megértő hiveink lelkes adományából fedezzük a fennmaradó tizet. Utiköltséget s időnkinti látogatást a Nöszövetség vállalta magára, de hogy ennek a buzgó női gárdának a pénztárát fölöslegesen ne terheljük, ugyan kérem, hát nem küldhetné be mindenki, akihez körlevelem eljutott, legalább azt a csekély 7 pengő utiköltséget. Én bizom hiveink szeretetreméltó lehajolásában, amellyel észreveszik a szegény magyar gyermek elárvult sorsát s példát vesznek az ezer idegenektől, hogy mit tettek azok a mi éhező és rongyos porontyainkkal, amikor országokon keresztül magukhoz fogadták, keblükre ölelték s azóta is állandóan melegen ér-

deklódnak az ő sorsuk iránt. Ilyen *nevelő-szülők*re van nekünk szükségünk *idehaza*. Remélem, hogy emberbaráti felhívásom nem leendő pusztában kiáltó szózat. Várom a lelkes visszhangot s várom a jobbmódnak megnyilatkozását is, hogy jövőre még 10-20 fiúnk és lányunk — a mi magyar fiúnk, a mi magyar lányunk! — élvezhesse a magyar tenger áldásait. Megjegyzem, hogy a legszegényebbjét maguk a fővárosi iskolák akciójával kapcsolatban fogják üdültetni ezen a létszámon felül. Ezek között tiz unitárius gyermeknek nyári üdültetését *Beke Mózes* főv. igazgató afia szives gondja tette lehetővé. A befolyt adományokról s az egész akció anyagi és erkölcsi eredményéről az „Unitárius Értesítő”-ben fogunk beszámolni.

Érdeemes talán megemlékezni a mi kedves családi lapunkról is, amely immáron Isten kegyelméből VII. évfolyamába lépett s mint ilyenkor illik, belépett az élet iskolájába, új köntöst vett magára. Az egyetlen unitárius püspök halálakor rendkívüli számot adott. S közölte f. évi februári számában azt az érdekes felolvasást, amelyet dr. Enyedy Róbertné, szül. Pünkösty Mária tanárnő tartott a Dávid Ferenc Egylet forumán. Ez a felolvasás azt a szerepet tárgyalta és mutatta ki pontrólpontra világosan és szabatosan, amit az unitáriusok szerte a világon s kivált Angliában és Amerikában vittek a magyar igazság felderítésére s illetve a békerevizio szolgálatában. Ez a szám 2000 példányban jelent meg. Megküldöttük előfizetőink szerény táborán kívül minden közéleti nagyságnak, képviselőknak és főrendeknek s általában mindenkinek, akiről gondoltuk, hogy nem fogja egyszerűen a papirkosárba dobni. Akadt valaki, aki onnan is kiemelte s a „Pesti Hirlap” május 23-iki vezércikkében olyan glóriát font az unitárius név köré, amely széles körökben mifelénk s szeretett egyházunk felé terelte a figyelmet. Ugy tudom, erre nézve is érkezett egy indítvány. Nem akarok hát annak elébe vágni; csak egyszerűen kijelentem, hogy ezért a baráti szívért érdemes volt 300 éven át szenvedni. Mi az unitárius hit igazságairól eddig is lelkünk mélyén meg voltunk győződve s azokat sohasem állítottuk szembe másoknak a hit dolgaiban vallott tiszteletreméltó elveivel. Ez az elismerés csak újabb ösztönzés arra, hogy rendületlenül kitartsunk — minden poklokon keresztül — az őseinktől ránk maradt drága örökség mellett. S legyünk első sorban és mindenekfelett — magyarok, akiknek nincs és nem lehet az emberre, mint Isten gyermekére nézve, magasabb ideálja, mint a költő jeligeje: „Szabad hazában szabad néplakik...”

Ilyen szabad hazát és szabad népet láttam

ujra nemrégiben Amerikában, a Kossuth zarándok úttal kapcsolatban tett látogatásom során. Tudvalévő dolog, hogy csekélységemet az a nagy megtiszteltetés érte, hogy hatodmagammal én képviseltem a magyar Országgyűlés Felsőházát s amaz örökre emlékezetes március 15.-én a new-yorki Kossuth szoborra, lelkesítő beszéd kíséretében, én tettem le a Felsőház koszoruját s adtam át az Amerikai Senatus elnökének Washingtonban a mi elnökségünk üdvözlő iratát. A zarándokút folyamán többször prédikáltam. Magyar testvéreink örömeiben teljes szívvél-lélekkel vettem részt. Ahol megfordultunk, az angol unitárius egyházközségek vezetői és tagjai mindenütt szíves barátsággal fogadtak. Kivált Washingtonban *William Taft*, volt köztársasági elnök fogadott igen lekötelező szíves-séggel s adott találkozt *Smith* Jeremiás hitrokonunk, akit a magyar pénzügyek szanálása idejéből az egész ország ismer, a bostoni Unitárius Társulat új palotájában. Kossuth emlékének s a hazafiság és emberiség ügyének szenteltük azt a két templomozást, amit New-Yorkban és Bostonban tartottunk. S akit így megbecsültek és ma is megbecsülnek a messze idegenben, hogy szobrot állítanak neki és hódolnak dicső emlékének, arról nem felejtkezhetik el a saját hazája. Kossuth budapesti szobrára az Unitárius Egyház nevében koszorút helyeztünk. Erdemeinek törvénybe iktatása alkalmával tartottam a Felső Házban első beszédemet. Ugyanekkor lett hivatalosan is *nemzeti ünnep* Március 15.-e. Ezt az ünnepet az idén a Miniszterelnök Ur 700-1928. sz. rendelete alapján, templomainkban is megtartottuk.

Megtartottuk a „Hősök emlékét” a Pünkösdi előtti vasárnapon, május 20.-án. S szégyennel és haraggal gondoltunk június 3.-án, a gyászos békekötés évfordulóján, Trianonra, amellyel a jóságos isteni kegyelem a porig alázott bennünket s irigy szomszédainkat meg nem érdemelt zsákmányhoz juttatta. Vajjon mikor jó el az az idő, amivel váltig biztatnak, amikor a magyar igazság napnál fényesebben kiviláglik s az osztó Igazság pártatlan ítélőszéke előtt a mi ezeréves szent Hazánk viszszerenyi ősi jogait s mesterséges határokon túl nyomorgó magyar véreinket újból testvéri kebelünkre ölelhetjük?! Kérdőjel, amelyre még a mi nagy patronusunk, a nemes *Lord Rothermere*, se tudna határozott választ adni. Igaza van neki: tünnünk és várnunk kell, s főként megfeszített erővel dolgoznunk kell, hogy legyőzve az idő és a természet s a viszonyok mostohaságait talpig ember módjára megálljuk a helyünket a népek és nemzetek nagy versenyében. Indítványozni fogják, hogy a Lordot mai ülésünkből magyar barát-

ságáért melegen üdvözljük. Én ehhez a szent szándékhoz örömmel csatlakozom előre is s vállalom a közvetítés hálás szerepét, hogy megköszönhessem neki azt a lekötelező szíves jóságot, amivel bennünket Husvétkor vendégszerető házában fogadott. Nem csodálom, hogy minapában itt is megfordult fiát, *Esmond Harmsworth*, angol képviselőt, olyan rajongó szeretettel fogadta a magyar nép, mintha ő lett volna a „Déliabok Hőse.” Csak természetes, hogy eléje én is ifjonti lelkesedéssel vezettem az erdélyi menekültek tekintélyes küldöttségét a pesti Vigadóban tartott fogadó ünnepélyen.

Angol és amerikai unitárius testvéreinkkel levelezés s a már vázolt személyes érintkezés útján fentartottuk a meghitt jó viszonyt. Közülök is többen megfordultak nálunk a múlt év folyamán s a D. F. Egylet és a Nőszövetség, egyházközségi gyűlés, vagy Igazgató Tanács keretében megillető szíves fogadtatásra találtak. Külön is ki kell emelnem dr. *John Lathrop*, brooklyni papunk szerepét, aki tagja volt annak a felekezeti közti kommissiónak, amelyik a múlt nyáron bejárta nemcsak Erdélyt, hanem az ugynevezett Nagyrománia minden régi és új tartományát. S tapasztalataikról jegyzeteket készítve, egy terjedelmes memorandumot dolgoztak ki, amelynek címe: „*Roumania Ten Years After.*” Tíz évvel a békekötés után. Még csak hírből ismerem a könyvet. De aki szerkesztette, azt színről-színre ismerem. S meg vagyok győződve róla, hogy a világ előtt feltárja a szomorú valóságot, amelyet hazug propagandával eltakarni nem lehet.

Csak a mi kedves öreg barátunk, *dr. Drummond*, nem volt mostanában minálunk. Anynyira elfoglalta őt mostanában a Nemzetközi Vallásos Kongresszusok előkészítő és szervező munkája. Mégis Prágában, a múlt ősszel találkoztunk vele s élvezettel hallgattuk beszédét az új csehszlovák katolikus egyház templomában, amelynek vezetői, tartományi püspökei részt vettek a Kongresszus munkálataiban. Mostanában — amint sajnálattal hallom — betegeskedik. Felső-Olaszországban pihen és erőt gyűjt, hogy feleségével együtt újból kimehessen Indiába, ahol a Brahma Samaj (reformált hinduizmus) centennáriumát ünneplik ottani hitrokonaink, akikkel az angolok eleitől fogva élénk összeköttetést tartottak fenn. Amerikai testvéreink szintén képviselik magukat a százéves fordulón. Mostanában kaptam én is meghívót az ünnepségre, de a nagy távolság és költség miatt aligha vállalkozhatom erre a nagy útra. Egy külföldi akadémistánk *Balázs Ferenc*, földköri útjában ott is megfordult s nekünk egyelőre be kell érniünk ezzel az eleven kapoccsal. Pe-

dig mennyire szerettem volna a Szentföldet is útba ejteni, ha lehetett volna gondolni erre a jelen körülmények között. Indítványozni fogom azonban, hogy indiai hitfeleinket levélben üdvözljük s kérjük számukra továbbra is az isteni szent segedelmet.

Üdvözöltem annak idején Egyházunk nevében a Budapesten üléselő Presbyteri Világ-szövetséget, amelynek érdemleges tárgyalásán azért nem lehettem ott, mert ugyanakkor (szept. elején) volt a prágai kongresszus is.

Bethlen Gábor Szövetség sorozatos előadásai a „Nemzeti Egység” üdvös eszméjével foglalkoztak hónapokon keresztül különböző vonatkozásokban. Mind lelkes, szakavatott férfiak, akiknek előadását meghallgatni igazi élvezet volt. Egyik-másik előadás folytatásában megjelent a „Magyar Protestánsok Lapja” c. hetilapban, amely újabbban gazdag és változatos tartalommal jelenik meg s itt-ott harcias hurokat penget, pedig kár a rossz példaadást követni. Ha a szomszédban meghuzzák a vészharangot, csak annál inkább kell készülődni az oltáshoz és a robbanó anyagok eltávolításához, hogy ha érhet is anyagi kár itt-ott, de az erkölcsi romlástól megóvjuk magunkat. Egy-két hirlapi cikk nem fogja a váltás és üdvösség dolgát megoldani. Ennek a szövetségnek az érdeme az, hogy a Reformáció ünnepét a budapesti protestánsok évek óta együtt tartják meg impozáns keretek között a pesti Vigadóban s a templomokban is felváltva prédikálnak. Az új elnök, gróf Bethlen Pál, neve kész biztosíték, hogy a Szövetség egyszer kibontott zászlaját kényelemszeretetből bevonni nem fogja s közöttünk és velünk is minden fentartás nélkül ápolni fogja az erdélyi testvér-barátságot, Erdély klasszikus földjének szép virágát.

Esperesi vizsgálat rendjén felekezeti iskoláinkat meglátogattam. A tanulókat kikérdeztem. A vezetéssel és a tanulók értelmes feleletével meg voltam elégedve. Mindezekről, valamint a csoportos hitoktatásról a tanügyi jelentés fog beszámolni.

Nyugdíj-törvényünket az Igazgató Tanács előkészítette s múlt év december 28-án tartott rendkívüli ülésében az előadói javaslatban foglalt módosításokkal megállapította. Az így megszerkesztett Nyugdíjtörvény tudomásvétel végett beterjesztetik a főhatósághoz. Bemutatjuk a Cultuskormányhoz is, onnan várva lelkész karunknak erre az égető sebére enyhítő balzsamot, magyarul: rendes évi támogatást, miután a kolozsvári központba befizetett összes járulékaink hadikölcsönjegyzés folytán odavesztek s az új szervezkedésbe mi már az új határok miatt be nem kapcsolódhattunk. Ezen a ponton tehát okvetlenül be

kell indítanunk az önállóságot; mert gyermekeinkről, mert özvegyeinkről van szó, akiket koldustarisznyával az utfélen nem hagyhatunk. Lelkesi Nyugdíjintézet betéti könyvének eddig mindössze: 4.000 pengő van. Magja a jövődönök. Ehhez a szabályzat szerint járjon hozzá minden ecclesia, minden lelkész és minden egyháztagnak — évi adójához csatoljon egy-két pengőt még kifejezetten a Nyugdíjintézet céljaira — s akkor remélhetőleg a magyar Állam jóindulatu támogatása mellett évről-évre mind biztatóbb lesz a mi helyzetünk is.

Szervezeti Törvényünknek a főgondnok helyettesére az Igazgató Tanács világi elnökére vonatkozó szövegét az E. K. Tanács a Főtanács felhatalmazása alapján oda módosította, hogy a főgondnok helyettesi állás betöltésénél bármely itteni Igazgató Tanács tag jelölhető és megválasztható. Ennek alapján tehát az ősz folyamán ezt az állást is befoglaljuk tölteni, tekintettel arra, hogy változás esetén ez a világi elnökség felsőházi tagsággal is egybe van kötve.

Orosházán a levitai állás betöltése most van folyamatban. Jövőre már ő is itt lesz köztünk, hogy teljes legyen a létszám s az anyagi igazságnak is elég tétessék.

Ministerelnök ur önagyméltóságát 7 éves kormányzásának betöltése alkalmából üdvözöltem; mire ő szíves hangon válaszolt. Mai gyűlésünkben szintén üdvözöltük. És üdvözöltük a Kormányzó Urat és a Cultuskormányt.

Államsegély címén az 1927-28 kincstári év folyamán az Unitárius Egyház kongruás lelkészei, családi pótlékokkal és korpótlékokkal együtt — ide számítva a most szétosztásra kerülő 4.000 pengőt is — összesen 17,029.60 pengő segélyt élveztek. Ebben benne vannak az építkezési segélyek is. Remélem, hogy az általános kulcs emelkedésével a különböző címeken kapandó államsegély is növekedni fog s jövőre már bőkezűbb lehet az Igazgató Tanács a segélyek méltányos elrendezésénél és kiosztásánál.

Füzes gyarmaton a lelkészi állás nem kongruás. Az ügyet az év folyamán vizsgálta felül a kiküldött min. tanácsos; de — úgy látszik — a dolognak tárgyi akadályja van, ami miatt ottani lelkészünk rendes kongruát nem élvezhet, t. i. az egyházközség a kongrua-törvény után keletkezett. Így csak kegydíjat kaphat. Ezt aztán nov. 1.-től kezdve fölemelték 100 pengőre havonta. Korpótlékkal és családi pótlékkal együtt: 158 pengő. Kapott azonkívül ugyancsak a felülvizsgálat alkalmával Kincses László lelkész afia 400 pengő egyszer-mindenkorra szóló segélyt. Ezt a történelmi hűség kedvéért jegyzem fel s hogy kitűnjék, hogy az állam részéről megvan a jóindulat,

hogyan bajainkon segítsen; de a mai helyzettel kinek-kinek számolnia kell s gyakorolnia, amíg nem késő, a takarékoság arany szabályait: Addig nyujtózz, amíg a takaró ér. Ez szól kivétel nélkül mindnyájunknak. Nekem is.

Vizsgálat során megállapított kegyes adományok összege a múlt év folyamán az egyházkörben: 7414.46 pengő.

Népesedési kimutatás szerint egyházkörünkben a Csonkaországban a lelkek száma: 10,872.

Kereszteltek száma: 42. Konfirmáltak: 50. Egyházi áldásban részesült: 36 pár. Elhunyt: 66. Áttért hozzánk: 10. Kitért: 31.

Évi számadások adatai szerint:

Bevétel	81,470.52
Kiadás	76,830.62
Maradék	4,639.90

Ingó és ingatlan vagyon: (beleértve a sárbogárdi egyházi birtokot is) meghaladja a másfél millió pengőt.

Családi gyászunkról már megemlékeztem. De illő, hogy egy-pár rokon lelket még imánkba foglaljunk, mielőtt hosszúra nyult jelentésemet befejezném. A római katolikus

egyház főpapjának, *dr. Csernoch* Jánosnak, a higgadt politikusnak és bölcös vezérnek elhunytát minket is közelről érintett, akik megszoktuk tisztelettel venni körül az ő nemes alakját magas közjogi állásában. — A ref. Egyház Konventjének világi elnöke, *gróf Dégenfeld* József is eltávozott az élők sorából. Szerény külseje alatt meleg szív dobogott s irányította intézkedéseit az egyházkormányzás nagy munkájában. Királyi papságunk előkelő tagja, kinek érdemei nem tűnhetnek el a múltó idő változásaival. — Az evang. Egyházat is nagy veszteség érte *dr. Masznyik* Endre, volt pozsonyi theol. akad. igazgató elhunytával. A veszteség súlyát érezzük mi is, akikkel nehéz időkben fegyverbarátságot kötött s bátran sikra szállott a mi protestáns vértanúságunk és veleszületett jogunk védelmezésére. A krisztusi kereszténységnek igazi típusa, aki biblia fordításával is utat nyitott magának a halhatatlanságra. Részvétünket illő alakban kifejeztem. Ahol lehetett, személyesen is megjelenve, tanúságot tettem az unitárius Egyház egyetemes szellemének üdvözítő igazsága mellett. Ezt teszem most is, kérve jelentésem tudomásul vételét. Béke ve-
lünk.

Tanügyi jelentés.

(Az 1927-28. tanévről.)

Tisztelendő Egyházköri Közgyűlés!

Unitárius életünk „Jövendő”-jéről a most végződő tanévben jó reménységgel számolhatok be. A mi égi Atyánk kegyelmének boldogító eláradását érzem fejünk felett és a fejlődő élet bátorító öröme ömlik át a szívemen éppen ebben az új igepalántákat termelő melegházat szentelő városban, ha arra gondolok, hogy szomorúan kicsinyre vágott hazánkban is 500 unitárius iskolás gyermek lélek-virág fejére, szívébe permetezett, hullott az Igeáldás unitárius esője. 500 unitárius gyermek szétoszolva és széosztva tizes, huszas és száz-as csoportokban szerte e hazában hűséges és meggyőződött testvéreink ajkáról hallgatja a mesét, a történetet arról a láthatatlan zengő virágról, amely Erdély titokzatos hegyei közt nyilott s amelynek unitárius vallás a neve. Évenként 500 nyiladozó lélek nagy folyam abban a kertészben, amelynek teste oda tul szakadt a határon. Elég vigasztalásnak és reménységnek a jövőre nézve.

Ami a részleteket illeti adataim a következők:

Hódmezővásárhelyi felekezeti iskolánkba be-

iratkozott 14 fiú, 13 leány összesen 27 tanuló. Ebből unitárius 11 fiú és 9 leány, — tehát: 20. Az iskolában a tanítás 1927. szeptember 15-től fennakadás nélkül folyt egész éven át Boros Áron tanítónk a tőle megszokott mindenkor eredményes vezetése mellett. A Dávid Ferenc Egylet adományából a szegény tanulók ingyen iskola szereket és könyveket kaptak. Az iskolát az esperesi vizsgálószerk 1928. ápr. 23-án látogatta meg. Az eredménnyel meg volt elégedve és köszönetét fejezte ki Barabás Istvánné tisztelendő asszonynak az ingyenes kézimunkatanításért. A külterületi iskolákba 10-en járnak, a középiskolások és iparostanoncok száma: 22. Mindezek vallástani oktatásban részesültek. A valálstanítást részben Boros Áron tanító afia, részben Barabás István lelkész afia végezte.

Füzesgyarmati felekezeti iskolánk az idén is szép keresletnek örvendett, 55 növendéke volt. Ezek közül unitárius 11, 44 másvallásu. A tanítás 1928 febr. 6.-ig zavartalanul folyt, akkor azonban kedves és jeles tanítónk Kincses Lászlóné tisztelendő asszony beteg lett, gégebajt kapott és orvosi rendelkezésre

eltiltotta a tanítástól. Egynehány napi szünet után azonban Németh Ilonka ref. tanítónő, mint helyettes újra felvette a tanítás megszakadt fonálát és az esperesi vizsgálószerk megállapítása szerint is sikerrel fejezte be a munkát. — Mindakét iskolában a tanterv állami, a tankönyvek miniszterileg engedélyezettek.

A többi kisebb unitárius központokban lelkes hiveink, nagyrészt tanárok és tanítók vállalták a vallás tanítást, akiket ezért az önzetlen igazán szép eredményes munkásságért nemcsak a szülők, hanem minden unitárius ember köszönete és hálája megillet. Így Debrecenben Derzsi Kálmán nyug. isk. igazgató 15, Pécsen Rediger Ödön gyógyszerész 10, Szolnokon Botár Imre tanár 8, Gyulán József Dezső tanár 3, Szegeden dr. Borbély Andor egyet. tanársegéd 15, Polgárdiban Bartók Géza lelkész 4, Kiszpesten Péterffy Gyula tanító 23 és Budapesten Jancsi László és Pethő István hitoktató lelkészek és Biró Lajos lelkész 352 tanulót részesítettek vallástani oktatásban. Amint a nevekből is kitetszik Budapesten 3-an tanítanak, akik közül kettő a főváros, illetve az állam által fizetett egyházi munkaerő. Ebben az évben tehát beteljesedett

Budapest régi vágya és reménye és az új hitoktató lelkész testvérek munkája nyomán eredményesebb oktatásban van részük a fővárosba szakadt erdélyi gyermekeknek.

Örömmel kezdtem jelentésemet és örömmel is végzem be. Mert az egyetlen rajtunk kívüli okokból eddig szomorú helyről is az öröm fénye kezd világítani abban a vikárius ur által tett hivatalos lépésben, melynek eredményeképpen őszire a Kultuszkormány kinevezi Orosházára az unitárius tanítót, aki ott felveszi az orosházai nyáj gondját is. Az 500 tanuló száma akkor 550-re emelkedik. Kicsiny szám ez az Egyházak számrengetegeiben, de nekünk mégis nagy érték nagy öröm s még nagyobb öröm lesz akkor, ha ennek a kis teknőnek, — amit Csonkamagyarországnak hívnak ma, — ha ennek a kis teknőnek magyar lisztjében egy békességesebb és szellemibb életnek kicsiny kovása lesz ez az 500 unitárius gyermek.

Kérem jelentésem elfogadását

Budapest, 1928. június hó 7.-én.

Biró Lajos
unitárius lelkész.

Józan vikárius beszéde a felsőházban.

(A felsőház naplójából.)

Nagyméltóságú Elnök Ur! Mélyen t. Felsőház! (Halljuk! Halljuk!) Nekem a törvény betűjéhez kevés szavam lehet, miután én az Evangélium alapján állok és ott is az Evangélium szellemét kutatom. Engedtessek meg nekem, hogy ebben a törvényjavaslatban és annak alaptörvényében szintén a törvény szellemét vegyem vizsgálat alá. (Halljuk! Halljuk!) és hálát mondjak annak az összeszedelőzködött Nemzetgyűlésnek, amely annak idején formát akart adni annak a feltörekvő nemzeti akaratnak, amely a világháború, a forradalom és kommunizmus után lehetővé akarta tenni az állami rendet, a közjólétet és előrehaladást ebben az országban.

Az alaptörvénynek is, amint az előttem szóló igen t. felsőházi tag barátom megmagyarázta, meg voltak a veleszületett gyengeségei, azok a hibák, amelyek azt hiszem minden egyes ilyen intézkedésben ab ovo bennfoglaltatnak. Hiszen a multat, a keserű multat, mely a háttünk megett volt, ismertük, tudtuk, de a jelenben nehezen tudtunk eligazodni. Hiszen körül voltunk zárva minden oldalról ellenséggel és ha a tükörbe néztünk, talán saját magunknak voltunk ellenségei azokban a történelmi időkben, amelyekben a jövőbe bepillantásnak

láttnoki tehetsége a legtöbbünk előtt el volt zárva.

Ha voltak, vannak és lehetnek kifogások a közélet porondján mindenki által biztosított jogai révén ez ellen a törvényjavaslat ellen is, azok kellő csatarendben felsorakoztattak itt a mi lelki szemeink előtt s én, amikor a törvényjavaslat mellett foglalok állást, egyuttal hálásan ismerem el azoknak munkáját, akik azon a közbeeső nyolc éven keresztül azok mellett a kiáltó példák mellett, amelyek itt felhozattak, csendes, zajtalan munkával végeztek annyit, mint akármely büroja ennek a magyar államnak.

Amikor tehát nyolc év munkájára tekintünk vissza, ne csupán azokat hegyezzük ki, amelyek talán itt-ott emberi gyarlóságból, tévedésből, félreértésből, de semmi esetre sem rosszakaratból és gyűlöletből lettek beiktatva a Földrendező Biróságnak aktái közé, hanem nézzük meg azokat a százezreket, amelyek felvonulnak mindenki előtt, az egész ország színe előtt és azt mondják, hogy a munkát, amely rájuk volt bízva, elvégezték hűségesen és ha éppen a szentek társaságába nem is kanonizálhatjuk őket, mint gyarló embereket, azért el kell ismerni a verejtéket, amelyet

hullattak, a virrasztást, amelyet folytattak, a hozzáértést, amelyet lelkük legjavából adtak, a jog, a jogbiztonság, a tekintély, az emberbecsülés és a tulajdon szentségének megbecsülése terén. Azt hiszem, a mesgyén állva, a magyar nemzetben nincsen senki sem, sem jobbágy — bocsánat a kifejezésért — sem egyszerű ember, sem ezerholdas gazda, aki ne mondhatná élő tilalomfa gyanánt odaállva saját mesgyéjére, hogy itt ez az enyém, a nap-sugár, amely ezt a földet, ezt a rögöt süti az enyém, a kalász, amely ezen érik, az enyém. Amikor mind ezek így állanak előttünk, hiszem és remélem, hogy a már lefolytatott hosszas, sűrű tanácskozások után ezzel a törvényjavaslattal szemben is megszűnik az az igazán bántó és egyes ellenzéki hangu t. tagtársainkat olyan kifejezésekre ragadtató szólam, amely ennek a magyas Háznak méltóságával azt hiszem, legalább is ellenkezik. (Mozgás a jobb oldalon.)

Én tehát azt a hangot akartam megütni ez alkalommal, amelynek uralkodnia kell az egész magyar közéletben, mert itt még csak allegoriaképen sem lehet boszorkánykonyháról beszélni, itt még allegoriaképen sem lehet cezárizmusról és garázdálkodásról beszélni. (Hadik János gróf: Pedig beszélni fogunk, dacára az ön álláspontjának, egészen nyugodt lehet! Semmi más, mint garázdálkodás! — Ugy van! a jobbközépen. — Hadik János gr. Nagyon sajnálom, hogy a beszéd elejét nem hallottam, mert különben megadnám a választ.)

A törvény szelleméhez bátorkodtam hozzászólni, a törvény szellemében pedig adva vannak mind azok a tényezők, amelyek lelke-met ezen a napon megnyialtkozásra készítet-ték. Megvallom, hogy felszólalásom eredeti célja csak az volt, hogy itt a m. kir. kormány színe előtt s a nemzet törvényhozása előtt kifejezést adjak az unitárius egyház részéről hálás köszönetemnek azért, hogy a földbirtok rendezés révén a kicsiny unitárius egyházat is részeltették a vikáriátus javára abban az

adományban, amely lehetővé teszi, hogy szívem sugallatára hallgatva, a jótékonykodás terén végezhessem azt a munkát, amely az Evangélium szelleméből önként következik. Ez annál inkább örömömre szolgál, mert hiszen, mint báró Vay ömértósága érintette, az utódállamoknak ugynevezett agrárreformja révén az erdélyi unitárius egyház nemhogy kapott volna, hanem hétezer holdat kitevő alapítványi birtokaitól teljesen megfosztatott.

Ha ezt a két eljárást egymással szembeállitjuk, azt hiszem nyilvánvalóvá lesz ennek a törvényhozásnak és a m. kir. kormánynak fölénye — ugyan nem szorult rá erre a megállapításra — azzal az eljárással szemben, hogy minden igaz ok nélkül kifosztották nemcsak az unitárius egyházat, hanem a többi történelmi egyházakat is a maguk alapítványi birtokaiból. Ha tehát időközben a hév esetleg elragadott volna és bátor voltam azok ellen a kifejezések ellen felszólalni, amelyek itt elhangzottak, ezt ne úgy méltoztassék venni, mintha én az olimpuszról akartam volna beszélni. Én csak a hegyibeszéd alapjára álltam, a hegyibeszédről pedig, azt hiszem mindnyájunknak meg van a maga értékelése, a maga hitvallása. A hegyibeszéd ugyanis azt mondja: keressétek az Isten országát és annak igazságát és minden megadatik néktek. Meg bizony, még a föld is és mindazok az áldások, amelyek ezzel egybe vannak kötve. Én a teljes igazság érdekében kívántam felszólalni, hogy az Ofb-nak ne csak a hibáit méltoztassék kutatni, hanem elismerni azokat a szolgálásokat is, melyeket a magyar nemzeti közjólét javára hosszú esztendőök alatt végzett. Amikor pedig végleg kimulik, akkor csendes részvétet kérünk. (Derűltség.) Remélem, hogy mindaz az ellenszenv, amely esetleg egyes körökben vele szemben megnyilvánulhatott, az elismerés hangjává fog válni. Ezt a hangot óhajtottam megpendíteni. A törvényjavaslatot elfogadom. (Helyeslés és taps a jobb és baloldalon. Szónokot számosan üdvözlik.)

HIREK.

Telefonszámunk: Lipót 974-24.

Csekklapot mellékelünk mai számunkhoz s kérjük hiveinket, hogy esetleges adójukat és előfizetési hátralékaikat szíveskedjenek beküldeni.

Rendkívüli közgyűlés. A budapesti Egyházközség ez uton is rendkívüli közgyűlésre hívja meg minden tagját f. hó 16-án d. e. közvetlenül az Istentisztelet utánra déli 12 órára.

A közgyűlés tárgya: Keblitanási határozat és felterjesztés a presbyteri létszám ügyében.

Külföldi ösztöndíj. Nyiredy Jenő gondnokunk fia, Nyiredy Andor a berlini „Collégium Hungaricum”-ban teljes ösztöndíjat kapott. Midőn ehhez az örvendetes eseményhez gratulálunk a jó Isten gondviselő segítségét kérjük ifju testvérünk életpályájára továbbra is.

Vidéki Missió. Józan Miklós püspöki vikárius Debrecenben a Hatvan ucca 24. sz. imaházban f. hó 2.-án d. e. 10 órakor Istentiszteletet tartott. Az imaház felszentelése óta ez az első Istentisztelet volt és körülbelül 100-an vettek részt azon.

Őszi hálaadás. Október hó 7.-én d. e. 10 órakor, Debrecenben az új imaházban (Hatvan-u. 24. sz.) őszi hálaadó Istentisztelet lesz, amelyre a környéki hiveinket is meghívjuk. Beszolgáló lelkész: dr. Csiki Gábor.

Hollandi Ifjúsági Konferencián dr. Csiki Gábor betegsége miatt nem vehetett részt. Lelkésztársunk mielőbbi felgyógyulásáért és jó egészségéért imádkozunk a jó Istenhez.

Kibucszó és beköszöntő Hódmezővásárhelyen. Nem mindennapi ünnepe volt a hódmezővásárhelyi egyházközségnek augusztus hó közepén. A budapesti egyházközséggel történt megegyezés alapján a két egyház lelkészei között csere történt. Állás csere. Barabás István eddigi hódmezővásárhelyi lelkész Budapestre távozott. Augusztus hó 12.-én tartotta kibucszó beszédjét a templomban, amelyet ez alkalommal zsufolásig megtöltött a hivek és az érdeklődők serege. Az unitárius egyház gondnoka: Dr. Kozma György kir. közjegyző a keblitanács tagjai mellett Hódmezővásárhely egész társadalma részt vett a távozó lelkész búcsuján. A város képviselőiben dr. Sóos István polgármester jelent meg. A testvér egyházak is képviselve voltak. — Barabás István lelkész pedig, aki 22 éven át volt papja az egyházközségnek elkezdte a 22 év fájdalmas, fáradságos küzdelmeinek történetét. A templom építés lelkes munkáját. Az egyházközség sok gondjának hordozását, a Tanácsköztársaság hónapjainak szenvedését, ... a kétségbeeséseket és a reménykedéseket, amikbe bele kell fáradni a legerősebb szívnek... míg eljutott végre munkája eredményes végéhez, egy anyagilag felépített eklézsiához. Egy unitárius állomáshoz. Ahonnan most új munkának kell kiindulnia, gazdag termések felé a lelkek láthatatlan mezőin.

Sok szemből csalt ki könnyeket a visszaemlékezés... a gyermekek seregének nevében egy kis szőke lányka adott virágcsokrot a pap bácsinak és köszönte meg a gondozást.

Augusztus 19.-én köszöntött be az új pap: Biró Lajos budapesti lelkész. A püspöki vikárius, — maga másutt lévén elfoglalva, — Barabás Istvánt bizta meg az új pap beiktatásával, aki a püspöki vikárius kinevezése alapján be is iktatta új állásába. Hosszu itteni lelkipásztorkodásának tapasztalatai alapján rajzolta le szolgatársának az alföldi magyar ember különös és a mienktől sok tekintetben elütő lelki formájának körvonalait és figyelmeztette azokra a sajátosságokra, amelyeket nem szabad elfeledni annak, aki eredményes munkát akar végezni. Azután a hivek szeretetébe ajánlotta az új lelkipásztort, akit felhívott beköszöntő beszédje megtartására. A beköszöntő alapigéje a Márk. 10. 45 verse volt: „Mert az embernek fia nem azért jött, hogy neki szolgáljon, hanem hogy ő szolgáljon és adja az ő életét váltságul sokakért.”

Szabolcska-Ünnep. Ó-Kécske lelkes közönsége f. évi szeptember 6-án, az egyházak és irodalmi körök részvétele mellett, emléktáblával jelölte meg azt a házat, ahol Szabolcska Mihály, a költő és lelkipásztor

boldog gyermek és ifju éveit töltötte. Az ünnepély első része a ref. templomban folyt le, ahol Ravasz püspök mondott hálaadó imát, fölszentelve egyúttal a költő nevét viselő helybeli dalegylet zászlaját. A második rész „a mi kedves kis házunk” előtt felállított sátorban. Itt is Ravasz püspökmondta az emléktáblát felavató beszédet, tolmácsolva a M. Tud. Akadémia és a Kisfaludy Társaság szives köszöntését a szíve szerint való költő előtt, akit az idegen hatások nem tudtak tösgyökeres magyar mivoltából kiforgatni. És itt megeredt az üdvözlések árja. Ezek között az Unitárius Egyház üdvözlését Józán vikárius tolmácsolta. Az ünnepelt meghatva mondott köszönetet, áldást kérve a gyülekezetre, áldást a temetőkertben domboruló sirhantokra. A magyar falu az ő magyar fiát ebből az alkalomból diszpolgári oklevéllel tüntette ki. A Kultuszminisztert dr. Tóth István, államtitkár képviselte. A szépen sikerült ünnepet többszáz teritékes bankett zárta be a helybeli Gazdakörben.

Nőszövetségünk a nyári szünet után ismét megkezdte áldásos működését. Ugy, mint a múltban ezután is minden hó második csütörtökjén fogja tartani összejöveteleit az Egyházközség Tanácsstermében (V. Koháry-u. 4. I. em. 8.). Minden összejövetelen bibliamagyarázat van és a főbb pontok a szociális és missziói teendők megbeszélése. A múlt tapasztalatai és az eddig végzett munka kezesség a jövő sikereire. Ez évben a munkakörét ki fogja bővíteni a Nőszövetség. A most épülő Leányegyesület ténykedéseit is ellenőrzi és támogatja a tanulóifjaink és szegényeink segélyezésére hangversenyeket rendez. Unitárius asszonyaink mindannyian csatlakozzanak ehhez a nemes munkához és imádkozunk a munkájuk sikeréért. Istennek áldása legyen asszonyaink törekvésein.

Perczelné Kozma Flóra Leányegyesületünk is újra munkához kezdett.

A fiatal Egyesület fiatalos erővel és lelkesedéssel akarja a kebelében egységes munkára összegyűjteni unitárius leányainkat. Összejöveteleit minden hó I. és III.-ik vasárnapján tartja d. u. fél 4 órakor az Egyházközség Tanácsstermében (V. Koháry-u. 4. I. em. 8.). Kedves Leányaink kérjétek részt magatoknak mindannyian az egyesület munkájában. Mint „ifjúság” a jövő reménységei vagytok legyetek szorgalmas építői a jövődőknek. A jó Isten meg fog áldani érte — áldjon is meg.

Dr. Drummond és neje e hó 8.-án szálltak hajóra, hogy a Nemzetközi Vallásos Kongresszus nevében üdvözöljék Indiában a liberális Hindu Egyházat, (Brahmó Somaj), amely velünk rokon. Ez a liberális Egyház 1828-ban alakult meg. Calcuttában **Rajah Rammohun Roy** vezetése alatt s az idők során élénk összeköttetést tartott fenn angol és amerikai hitrokonnainkkal, akik oda a saját misszionáriusaikat is kiküldötték. Az ünneplés több hónapig tart, mely idő alatt az összes gyülekezeteket meglátogatják, köztük a Rabindranath Tagore világhírű iskoláját is. Lélekben velük ünneplünk.

Dávid Ferenc Egylet első vallásos estélyén október 12.-én pénteken este 6 órakor a templomban, előadást tart Duszik Lajos miskolci evang. esperes, előre is felhívjuk rá hiveink figyelmét.

A Protestáns Diákmenza Ráday-u. 28. sz. alatt ismét megkezdte áldásos működését. Október hó 1.-én megnyitja kapuit az egyetemi ifjúság számára. Kérvényeket még szept. 16.-ig lehet beadni. Az elmúlt isk. évben 158 diáknak biztosította a napi kosztját a mensa — ebből 4 unitárius volt. Szerencsés viszonyok folytán most olyan anyagi helyzetben van a Mensa, hogy ez évre még egyszer annyi kedvezményes ebédet tud adni. Egyetemi ifjaink figyelmébe ajánljuk.

A Magyar Református Lelkészegyesület dr. Baltazar Dezső tiszántuli ref. püspök vezetésével aug. 29 és 30.-án tartotta országos kongresszusát Hódmezővásárhelyen. Isten áldása legyen lelkésztestvéreink egyesületi munkáján.

40 éves jubileum. A tiszai evangélikus egyházkerület f. hó 5.-én tartotta rendes évi közgyűlését, mely alkalommal ragaszkodó szeretettel ünnepelte Geduly Henriknek a csonkamagyarországi legidősebb ev. püspöknek 40 éves lelkészi jubileumát. Istennek szeretete öröködjék tovább a főpásztor munkás életén. Az Unitárius Egyház nevében a vikárius táviratban üdvözölte.

Kiállítás. A Magyar Protestáns Nők Országos Szövetsége f. év október havában tartja meg V.-ik Országos Nőimunka Kiállítását. A Kiállítás felöleli a szépművészet, iparművészet, házi- és népipar összes ágait, melyek külön-külön csoportosítva fogják bemutatni, hogy a „magyar asszony” mennyire haladt izlésében, tudásában, művészetében. A kiállítást ez úton is az érdeklődők figyelmébe ajánljuk.

Erdély. A kolozsvári és székelykereszturi unitárius főgimnáziumaink régi nyilvánossági jogát a közoktatásügyi minisztérium újra megadta. Mint a két intézetben szeptember 15.-én kezdődnek a tanítások. Sajnos szól tovább az Erdélyből jövő hír — felekezeti elemi iskoláink még mindig a bizonytalan várakozás utján állanak e kérdésben...

Nagyajtaiak találkozója. Nagyajta községből elszármazottak Nagyajtán 1928 szept. 15. és 16.-án tartják második baráti találkozójukat. Felhívatnak az érdeklődők és résztvenni óhajtok, hogy címüket dr. Lőrinczy István Nagyajta (Aita Mare Románia) címre mielőbb beküldeni sziveskedjenek.

Balázs Ferencz akadémista lelkésztestvérsünk külföldi tanulmány utjáról hazaérkezett és Erdélyben fog az Egyházunk szolgálatába állani. Midőn őt a viszontlátás örömeiben testvéri szeretettel, köszöntjük Isten áldását kérjük lelkészi munkájára.

Kápolna építését a IX. Rákos-u. 3. sz. alatti misszióházban aug. hó folyamán megkezdték s a munka szépen folyik, a késő ősszel már be is fejeződik. A várva-várt második hajlék így lassan megvalósul. A jó Isten legyen velünk az építő munkában.

Szeptember 16.-án (vasárnap) d. e. 11 órakor Is-

kolai évmegnyitó Istentisztelet lesz a Koháry uccai templomban. Imádkozik: Janesi László hitoktató lelkész, beszédet mond: Pethő István hitoktató lelkész. Az Istentiszteleten minden unitárius tanuló köteles megjelenni.

Szeptember 16.-án (vasárnap) d. e. 12 órakor rendkívüli közgyűlése lesz az Egyházközségnek, a Tanácsteremben (V. Koháry-u. 4.).

Szeptember 23.-án (vasárnap) d. e. 11 órakor őszi hálaadó ünnepi Istentisztelet lesz, amely alkalommal beszédet mond dr. Csiki Gábor missziói lelkész és urvacsorát oszt Barabás István lelkész.

Szeptember 28.-án (péntek) d. u. 5 órakor Igazgató Tanácsi ülés a tanácsteremben. Ennek egyik legfontosabb pontja a világi elnök választás lesz.

Szeptember 30.-án d. e. 11 órakor Miskolcon az evangélikus templomban Istentiszteletet tart Józán Miklós püspöki vikárius.

Hivatalos órák: délelőtt 9.-től délután 3.-ig.

Esketést, keresztelést, temetést legalább egy nappal előbb kell bejelenteni. Ezt saját érdekében mindenki tartsa szem előtt.

Lakásváltoztatás esetén egy levelezőlapon kérjük az értesítést az új címről, hogy lapunkat pontosan kézbesíthessük.

Ha egy családban betegség, vagy egyéb baj támad, ha valamely család tagja kórházi ápolás alá kerül, hozzátartozói levélben vagy telefonon értesítsék a lelkészi hivatalt erről, hogy amennyire erőnktől telik, enyhítsük testi-lelki fájdalmát, szenvedő testvérünknek.

Pénztári órák a budapesti lelkészi hivatalban d. e. 9-től d. u. 3.-ig. Adót, előfizetést, adományt átvesz Gál Miklós pénztáros.

Hitoktatási csoportok az 1928/29 iskolai évben.

Hétfő: D. u. 1/3-1/6-ig Aréna-út 25. Polg. leányiskola.

D. u. 3-5-ig VIII. Dugonics-u. Elemi isk.

D. u. 2-4-ig Kispest, Hungária-út 2. sz. Elemi isk.

D. u. 1/2-6. Pestszentlőrinci Wlassics-u. Elemi isk.

Kedd: D. u. 1/3-1/6-ig I. Attila-u. 1. Főgimn.

D. u. 1/3-4-ig. I. Váli-úti Elemi isk.

D. u. 5-6-ig III. Üröm-u. Elemi isk.

Szerda: D. u. 1/3-1/6-ig II. Medve-u. 5. Polg. isk.

D. u. 3-4-ig Rákospalota Dobó-u. 4. sz. Polg. isk.

Csütörtök: D. u. 1/3-1/6-ig. VII. Barcsai-u. Főgimn.

D. u. 3-5-ig. X. Százados-út. Polg.-leány iskola

Péntek: D. u. 1/3-1/5-ig. VIII. Üllői-út 54. Polg. isk.

D. u. 2-3-ig. IX. Gyáli-u. Elemi isk.

D. u. 4-6-ig. Pesterzsébet. Erzsébet-út. Elemi isk.

Szombat: D. u. 2-5-ig. V. Szemere-u. Elemi isk.

D. u. 3-5-ig. VI. Gömb.-u. Elemi isk.

D. u. 5-6-ig. V. Markó-u. Berzsenyi D. Realgimn.

D. u. 5-7-ig. Koháry-u. 4. Egyházi Tanácsterem.

Halottaink

Nagy Petronella, néhai Nagy Lajos tanár (Kolozsvár) leánya 57 éves korában Budapesten elhunyt. Nyugalma legyen csöndes, emléke áldott!

Lázár Márton 7 hónapos korában meghalt. Legyen csöndes békés pihenése!

Állványlétrát, paraszt-, piktör- és transzmisz-
sziólétrákat, négy-és két-
kerekű kocsikat, és teljes
mosó konyha-berendezéseket
taligákat, téglahordó targoncát,
tragacsokat, kádadakat, aszfalt-
vedret, habarcsládát, nyeleket és
minden építkezési faszerszámot
prompt raktárról szállít

Telefonszám: 205-34

Telefonszám: 205-34

BUDAPEST, V. KÁLMÁN-UTCA 21. SZ.

Teljes konyha-, éléskamra-, előszoba-, fürdő-
szoba-, cselédszoba-, mosókonyha-, vasaló-
szobaberendezések és egyes kellekek

Mindenféle edény, konyhaszer, konyha-
gépek, különleges főző- és sütemény-készítés-
hez való eszközök. Összes háztartási cikkek

Vas- és háztartási cikkek szaküzlete

Budapest, IV, Várház-körút 6. szám. Központi vásárcsarnokkal szemben

A közeledő időnyre való tekintettel nagy választékunk van: Kertieszközökben u. m. ásó, kapa, lapát, gereblye, locsolókannákban különféle kivitelben. Továbbá vannak ágfűrészek metsző-, fűnyíró- és sövénynyíró ollók. Virágcserepek, rózsafakarók, kertibutorok stb - Árjegyzék ingyen és bérmentve.
Hitrokonoknak 5^{0/0} kedvezmény.

UNITÁRIUS IRODALOM

Dr. Versényi György: Kriza János emlékezete . . .	—50
Dr. Gál Kelemen: Péterfi Dénes . . .	—30
Gagyhy Dénes: Dávid Ferenc . . .	—30
Vári Albert: Miért vagyok én unitárius . . .	—20
Gálfi Lőrinc: A jelenkor Jézusa . . .	—50
Vári Albert: Berde Mózsás . . .	—50
*	
Ferencz József: Unitárius Kátó . . .	1.—
Bencédi Pál: Unitárius hit- és erkölestán (nép- szerű ismertetés) . . .	1.—
Dr. Csiki Gábor: Hiszek egy Istenben (Unitárius hitelvek ismertetése) . . .	füzve 3.— kötve 4.—

Savage-Kovács: A kereszténység fejlődéstörté- nete . . .	4.—
Dr. Boros György: Dr. Brassai Sámuel élete . . .	10.—
Pap bácsi: Kis Biblia (Biblia történetek gyer- mekek számára . . .	1.—
Vári Albert: Keressétek először Istennek Országát (beszédok, imák, elmélkedések) . . .	4.—
Vári Albert: Imakönyv vászonkötésben . . .	4.—
diszkötésben . . .	6.—
Ferencz József püspök arcképe . . .	—10

Ezek a művek kaphatók az unitárius lelkesi irodában
(V., Koháry-utca 4.) Vidékre 10% postadíj.